

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาคูณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปผล อภิปรายผล และให้ข้อเสนอแนะ การวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคูณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด
2. เพื่อเปรียบเทียบคูณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด จำแนกตามประสบการณ์ปฏิบัติงาน และที่ตั้งของสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด ปีการศึกษา 2560 จำนวน 738 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 40 คน และครูผู้สอน จำนวน 698 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด ปีการศึกษา 2560 รวมทั้งสิ้น 288 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 : 607 - 610) โดยทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Proportional Stratified Random Sampling) หาสัดส่วนขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามที่ตั้งของสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน ในจังหวัดระยอง จำนวน 145 คน ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในจังหวัดจันทบุรี จำนวน 84 คน และผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในจังหวัดตราด จำนวน 59 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม จำนวน 1 ฉบับ แบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกเป็นประสบการณ์ปฏิบัติงาน และที่ตั้งของสถานศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด โดยจำแนกเป็น 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม และด้านจรรยาบรรณวิชาชีพ 2) ด้านลักษณะพฤติกรรมนิสัย และ 3) ด้านทักษะทางปัญญา มีลักษณะเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ขอนหนังสือจากมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีถึงผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด เพื่อแจ้งให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามพร้อมสำเนาหนังสือขอความร่วมมือในการทำวิจัยส่งสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด เพื่อขอความร่วมมือจากกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม พร้อมกำหนดวันรับคืน

3. นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามที่สมบูรณ์ มาวิเคราะห์ข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแต่ละฉบับ
2. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับประสบการณ์ปฏิบัติงาน และที่ตั้งของสถานศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยหาค่าร้อยละแล้วนำเสนอเป็นตารางประกอบความเรียง

3. การวิเคราะห์คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด โดยรวมและรายด้าน ใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอเป็นตารางประกอบความเรียง

3.1 วิเคราะห์ข้อมูลคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด เปรียบเทียบตามประสบการณ์ปฏิบัติงาน โดยการทดสอบค่าที (t-test)

3.2 วิเคราะห์คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในเขตจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด เปรียบเทียบตามที่ตั้งของสถานศึกษา โดยวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะตรวจสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีการตรวจสอบความแตกต่างของเชฟเฟ้ (Scheffe')

4. นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ทำในรูปตารางประกอบบรรยาย

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ข้อมูลของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีประสบการณ์ปฏิบัติงานมาก จำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 40.30 มีประสบการณ์ปฏิบัติงานน้อย จำนวน 172 คน คิดเป็นร้อยละ 59.70 และที่ตั้งของสถานศึกษาในจังหวัดระยอง จำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 50.30 ในจังหวัดจันทบุรี จำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 29.20 และในจังหวัดตราด จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 20.50

2. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ ด้านลักษณะพฤติกรรมนิสัย และด้านทักษะทางปัญญา

3. การเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด จำแนกตามประสบการณ์ปฏิบัติงาน และที่ตั้งของสถานศึกษามีดังนี้

3.1 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด จำแนกตามประสบการณ์ปฏิบัติงาน โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด จำแนกตามที่ตั้งของสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

อภิปรายผล

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ มีประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด ดังต่อไปนี้

1. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ คือ คุณลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน อันเป็นคุณลักษณะที่สังคมต้องการ ส่งผลให้ผู้เรียนอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะพลเมืองที่ดีในด้านการมีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยมบุคลิกลักษณะที่ดีงาม โดยสถานศึกษาแต่ละแห่งจะกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไม่เหมือนกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพปัญหา ความต้องการ ตลอดจนวิถีทัศน์ของ

สถานศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551 : 7) ดังนั้นสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด ต้องส่งเสริม สนับสนุน โครงการ และกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพให้กับผู้เรียน เพื่อเป็นแนวทางประพฤตินที่ดีของผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของภุชงค์ จันทร์จิระ (2553 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดลพบุรี ตามความคิดเห็นของสถานประกอบการ ผลการวิจัยพบว่า สถานประกอบการมีระดับความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ สังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดลพบุรี โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของอัจฉรา เผ่ากัน (2556 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา คุณลักษณะของผู้เรียนที่พึงประสงค์ตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษา และครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 5 ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะของผู้เรียนที่พึงประสงค์ตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษา และครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 5 ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของสิรินดา กมลเขต (2557 : 115) ได้ศึกษา คุณลักษณะของบัณฑิตพึงประสงค์สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ สำหรับความต้องการของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณลักษณะของบัณฑิตพึงประสงค์ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านคุณธรรม จริยธรรม รองลงมาคือ ด้านความรู้ทั่วไป ด้านความรู้ (ทักษะทางวิชาชีพ) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และด้านพฤติกรรมและบุคลิกภาพ 2) แนวการพัฒนาและปรับปรุงคุณลักษณะบัณฑิต โดยรวมอยู่ในระดับมาก ควรมีการพัฒนาในด้านทักษะการใช้ภาษา ความคล่องแคล่วในการใช้ตัวเลข และทักษะการทำงานเป็นทีม

2. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด จำแนกตามประสบการณ์ปฏิบัติงาน โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เนื่องจากคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ คือ ลักษณะที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ซึ่งหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) เป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 และความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เพื่อผลิตกำลังคนระดับฝีมือที่มีสมรรถนะวิชาชีพ มีคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ โดยสามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพได้ตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. 2557 : 2) ดังนั้นสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด จึงต้องมีการติดตามวัดผลและประเมินผล การออกฝึกงานของผู้เรียนในสถานประกอบการ เพื่อเป็นการส่งเสริม สนับสนุน ปลูกฝังคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้กับผู้เรียน และเป็นที่ยอมรับของสถานประกอบการ

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอัญชลีภรณ์ วงษ์คำ (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา ความพึงพอใจที่มีต่อ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ของผู้บริหาร สถานประกอบการในจังหวัดสิงห์บุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้บริหารสถานประกอบการในจังหวัด สิงห์บุรีมีความพึงพอใจเกี่ยวกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้สำเร็จการศึกษาระดับ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) เมื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจ ที่มีต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงของ ผู้บริหารสถานประกอบการในจังหวัดสิงห์บุรี โดยจำแนกตามประสบการณ์ปฏิบัติงาน ในภาพรวม และรายด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษณะ จันเพชร (2552 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาคุณลักษณะที่ต้องการของผู้ประกอบการเกี่ยวกับผู้สำเร็จ การศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาวิชาเทคนิคการผลิต ในนิคมอุตสาหกรรม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่าผู้ประกอบการในนิคมอุตสาหกรรมจังหวัด พระนครศรีอยุธยามีความต้องการคุณลักษณะที่ต้องการของผู้ประกอบการเกี่ยวกับผู้สำเร็จ การศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาวิชาเทคนิคการผลิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก และเมื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะที่ต้องการของผู้ประกอบการเกี่ยวกับผู้สำเร็จการศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาวิชาเทคนิคการผลิต ในนิคมอุตสาหกรรมจังหวัด พระนครศรีอยุธยา จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับงานวิจัยของนิภาวัลย์ ศิลป์ชัยกิจ (2555 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาคุณธรรม พื้นฐานของนักเรียนในสถานศึกษาจังหวัดระยอง ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาคุณธรรมพื้นฐานของ นักเรียนในสถานศึกษาจังหวัดระยอง ของครูผู้สอน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และเมื่อ จำแนกตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05

3. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด จำแนกตามที่ตั้งของสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ เนื่องจากคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ คือ ลักษณะที่ต้องการ ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ซึ่งการจัดการศึกษาอาชีวศึกษาในจังหวัดระยอง จันทบุรีและตราด สถานศึกษาได้มุ่งเน้น ผลิตและการพัฒนากำลังคนในด้านวิชาชีพ ระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยี รวมทั้งเป็นการ ยกระดับการศึกษาวิชาชีพให้สูงขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานในจังหวัดระยองจัดเป็น เขตอุตสาหกรรม เช่น นิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด นิคมอุตสาหกรรมปลวกแดง นิคมอุตสาหกรรมบ้านค่ายและ นิคมอุตสาหกรรมอีสเทิร์นซีบอร์ด เป็นต้น อีกทั้งยังมีแหล่งท่องเที่ยวและภาคเกษตรกรรม จังหวัด จันทบุรีเป็นเขตพื้นที่เศรษฐกิจการท่องเที่ยวและเกษตรกรรม จังหวัดตราดเป็นเขตพื้นที่เศรษฐกิจ

พิเศษการท่องเที่ยว การขนส่ง และเกษตรกรรม จะพบว่าทั้งสามจังหวัดมีความเหมือนและความแตกต่างทางด้านเศรษฐกิจที่มาของรายได้ (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. 2552 : 3) ดังนั้นสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด จึงต้องนำเอาความรู้ในทางทฤษฎีอันเป็นสากลและภูมิปัญญาไทยมาพัฒนาผู้รับการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถ ในทางปฏิบัติ และมีสมรรถนะจนสามารถนำไปประกอบอาชีพในลักษณะผู้ปฏิบัติในสถานประกอบการหรือประกอบอาชีพ โดยอิสระ โดยทุกสถานศึกษาไม่ว่าจะตั้งอยู่ที่ใดก็ต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่กำหนดเช่นเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมหมาย ชาญสิทธิกร (2553 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ปฏิบัติงานที่สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงตามความต้องการของบริษัทไอที จำกัด (มหาชน) ในเครือข่ายภาคตะวันออกที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ปฏิบัติงานที่สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ตามความต้องการของบริษัทไอที จำกัด (มหาชน) ในเครือข่ายภาคตะวันออกที่ 1 อยู่ในระดับมากทุกด้าน ผลเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ปฏิบัติงานที่สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) จำแนกตามที่ตั้งของสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และสอดคล้องกับงานวิจัยของสมจันทร์ พรบุญ (2550 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรมของนักเรียนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ข้าราชการครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักเรียนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 2 อยู่ในระดับมาก และผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมของนักเรียนตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 2 จำแนกตามที่ตั้งสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด ควรส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนในด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ เพื่อให้เกิดผลดีกับตัวนักเรียน สังคมและประเทศชาติ

2. สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด ควรส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนในด้านลักษณะพฤติกรรมนิสัย เพื่อให้ผู้เรียน ได้ปรับพฤติกรรมของตนเองให้เป็นที่ยอมรับของสังคมต่อไป

3. สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด ควรส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนในด้านทักษะทางปัญญา เพื่อใช้ในการปฏิบัติงาน การวินิจฉัย แก้ปัญหา และพัฒนางาน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด

2. ควรศึกษาลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด